

EXAMENSARBETE
HÖSTEN 2009
LÄRARUTBILDNINGEN

BARNES LEK UTOMHUS –
MED NATURMATERIAL I FOKUS

- ETT GENUSPERSPEKTIV PÅ BARNES LEK GENOM UTEVISTELSEN

Författare
Emma Johansson
Jasmina Softic

Handledare
Ingrid Lindahl

BARNES LEK UTOMHUS – MED NATURMATERIAL

I FOKUS

- ETT GENUSPERSPEKTIV PÅ BARNES LEK GENOM UTEVISTELSEN

Emma Johansson & Jasmina Softic

ABSTRACT

Syftet med uppsatsen är att studera hur barn i en naturförskola leker med naturmaterial. Vi frågar även vilka lekmöjligheter som naturen erbjuder och hur barnen använder naturens material. Dessa frågor studeras utifrån ett genusperspektiv. I studien tar vi även del av pedagogernas uppfattningar om barnens lek på naturförskolan med fokus på genusperspektivet.

Den metod som ligger till grund för resultatet är observationer av hur barnen i en naturförskola leker med naturmaterial, samt intervjuer av de två pedagoger som har hand om uteverksamheten på naturförskolan.

Studien visar att barnen använder naturens material i sin lek, med fantasin kan barnen förvandla naturmaterialet till bland annat korv, ved, hundben och kattmat. Studien visar även att det enda som kan stoppa barnen, är deras fantasi. Och att både flickor och pojkar leker tillsammans.

ÄMNESORD: Naturförskola, ute, naturmaterial, genus, barn, lek, leksaker.

FÖRORD.

Först och främst vill vi tacka de pedagoger på naturförskolan som låtit oss besöka dem för att observera, men även ställt upp vid intervjuerna. Tack till de barn som gett oss kunskap om vad barn leker i naturen, och vad olika material kan föreställa. Naturförskolan har gett oss en ny inblick i hur vi som blivande pedagoger skulle kunna arbeta.

Ett stort tack till vår handledare Ingrid Lindahl, som har utmanat oss genom frågor och fört in oss på nya tankar.

Slutligen vill vi rikta ett stort tack till oss själva. Utan oss hade det inte gått.

Kristianstad 2009-12-16

Jasmina Softic

Emma Johansson

INNEHÅLL:

1. Inledning.....	5
1.1 SYFTE.....	6
2. BAKGRUND	7
2.1 DET JÄMSTÄLLDA PERSPEKTIVET.....	7
2.2 KÖNSMÄRKTA LEKSAKER.....	9
2.3 OLIKA SAMMANHANG & OLIKA SYFTE.....	11
2.4 PLATSENS BETYDELSE.....	12
2.5 BARNENS LEK I NATUREN.....	12
2.6 UTEVISTELSE I NATURMILJÖN GENOM FÖRSKOLAN.....	13
2.7 UTOMHUSMILJÖN SOM LEKRUM & FRIRUM.....	14
3. PROBLEMPRECISERING	16
4. METODBESKRIVNING	17
4.1 URVAL.....	17
4.2 INSAMLING AV DET EMPIRISKA MATERIALET.....	17
4.2.1 FORSKNINGSETISKA ÖVERVÄGANDEN.....	18
4.3 ANALYS AV DET EMPIRISKA MATERIALET.....	19
4.3.1 KRITISKA REFLEKTIONER AV VAL AV METODER.....	20
5. RESULTAT	22
5.1 RESULTAT AV OBSERVATIONERNA.....	22
RELATIONSLEKAR.....	22
KONSTRUKTIONSLEKAR.....	23
FLICKOR & POJKAR LEKER IHOP, MEN IBLAND INTE.....	24
SKOGENS MATERIAL FÖRVANDLAS TILL VED, KORV OCH HUNDBEN.....	25
SAMMANFATTNING OCH KOMMENTAR.....	27
5.2 RESULTAT AV INTERVJUERNA.....	29
VI SER INTE VERKSAMHETEN UTIFRÅN GENUS.....	29
MATERIALET FINNS MEN INTE LEKENS INNEHÅLL.....	29
FANTASIN FÅR ETT STORT SPELRUM.....	30
SAMMANFATTNING & KOMMENTAR.....	31
5.3 TOLKNING & REFLEKTION.....	33
6. DISKUSSION	36
7. LITTERATURLISTA	39
BILAGA 1	
BILAGA 2	
BILAGA 3	

1. INLEDNING

Den här uppsatsen inriktar sig på förskolebarns lek ute i naturen och på hur barn i en naturförskola använder naturmaterial i sin lek. Vi är särskilt intresserade av att studera detta ur ett genusperspektiv.

Vi är två studenter som läser till förskollärare vid högskolan i Kristianstad. Under vår utbildning har vi varit på flera olika förskolor, där vi har gjort vår praktik. Något som vi båda har uppmärksammat, under den tiden, är att leksaker inryms som en stor del av den pedagogiska verksamheten, samt utgör en del av barnens vardag. Men det intressanta som vi finner, är att leksakerna oftast är könsbestämda samt att det finns en klar och tydlig fördelning när det gäller flickors, respektive pojkars lek inomhus. Flickor dras oftast till dockvrån och leker familjelekar där dockor och matlagning är en del av leken. Medan pojkar dras till snickarvrån eller leker lekar där bilar hör till. En traditionell utformning av den pedagogiska miljön och leksaker ger barnen bestämda signaler, om vilken lek som är tillåten och möjlig för flickor, respektive pojkar i de olika rummen på förskolan. Detta trots att ett av förskolans grundläggande uppdrag är att arbeta mot traditionella könsmonster samt könsroller.

Flickor och pojkar skall i förskolan ha samma möjlighet att pröva och utveckla förmågor och intresse utan begränsningar utifrån stereotypa könsroller.

(Lpfö 98, s. 4)

Enligt Lpfö 98 är genusfrågan tydligt beskriven vilket också gör att ett tydligt uppdrag för förskolan även utformats. Uppdraget går ut på att motarbeta de traditionella könsmonstren och könsrollerna som finns i vårt samhälle.

I början nämnde vi en så kallad naturförskola och därmed anser vi det är lämpligt, att ge en kort presentation av denna naturförskola där vi genomför vår studie. Denna naturförskola är privatägd och har djur och natur som inriktning. Den har en stor och fin utemiljö med lekställning, gungor, cyklar, sandlåda samt kaniner, får och lamm. Alla barn på denna naturförskola har utedagar en till två gånger i veckan. De minsta barnen gör oftast små utflykter medan de större barnen åker på längre utflykter med minibussar. På den här förskolan lär sig barnen vad som händer i naturen och får följa årstiderna, samtidigt som de får kunskap om natur och djur.

1.1 SYFTE

Syftet med vår C- uppsats är att studera hur barn i en naturförskola leker med naturmaterial. Vilka lekmöjligheter erbjuder naturen, och hur använder sig barnen av naturens material? Dessa frågor vill vi studera utifrån ett genusperspektiv. Vi vill också ta del av pedagogernas uppfattning om barnens lek i naturförskolan med fokus på hur de tänker om detta ur ett genusperspektiv.

2. BAKGRUND

I detta kapitel tar vi upp aktuell forskning och litteratur kring genus, barns lek, leksaker, naturmaterial samt naturens betydelse. Men innan vi går vidare är det viktigt att ge en bild av vad genus/sociala kön egentligen innebär. Därför inleder vi med en definition av det begreppet.

DEFINITION AV GENUS.

Genus kommer från det engelska ordet gender och betecknar sociala samt kulturella kön. Det är ett nyckelbegrepp för att förstå hur ojämställdhet och jämställdhet uppstår. Det innefattar de uppfattningar och föreställningar om vad som anses vara kvinnligt respektive manligt i samhället. Genus är inte statiskt utan förändras ständigt och kan se olika ut i olika kulturer, tidsepoker, samt i olika delar av världen. ([Http://www.jamstalldskola.se/vad-ar-jamstalldhet/genus-genusteori.shtml](http://www.jamstalldskola.se/vad-ar-jamstalldhet/genus-genusteori.shtml)) Det finns flera olika teorier som redogör för hur genus/sociala kön skapas. Vi beskriver några teorier och aktuell forskning under rubriken det jämställda perspektivet.

2.1 DET JÄMSTÄLLDA PERSPEKTIVET

Davies (2003) har valt att fokusera på förskoleåldern, eftersom traditionell utvecklingspsykologi anser att det är under denna period som barnens sociala kön skapas. Vidare anser författaren att vi fortsätter att skapa kön oavbrutet under hela livet. I överensstämmelse med den världsbild som mönstret om socialisation och könsroller tillhandahåller, lär sig barnen i regel sin könsroll av en vuxen nyckelperson, föräldrar, kamrater, medier samt många andra. Femininitet och maskulinitet har inte några medfödda kännetecken hos människor utan de är inbyggda i livsmönstret för vårt samhälle och är resultat av både villkor för tillvaron och en följd av hur livet levs (a.a.). Genus eller socialt kön som Davies (2003) talar om är något som vi anser att vi gör dagligen genom våra handlingar. Davies (1997) menar att teorin om könsroller och socialisation utgår från att skillnaden mellan könen har en biologisk grund, och att de roller som barn lär sig av de vuxna är ett ytligt socialt skal som läggs utanpå de biologiska skillnaderna.

SOU (2006:75) menar att förskolan har haft svårt att leva upp till uppdraget att arbeta emot traditionella könsmonster. Samt att främja flickors samt pojkars möjlighet att utvecklas på lika villkor utan att förhindras av ensidiga förväntningar på sig som kön. Förskolan gör kön

och könsmonster genom olika ramar, struktur och innehåll men dessutom genom pedagogens förhållningssätt och pedagogiskt material. Det finns en tendens hos förskolans pedagoger att yttra sig om flickor och pojkar på ett könsstigmatiserande sätt. Davies (1997) menar också att utvecklingen med att tillämpa de nya formerna av hur flickor respektive pojkar ska agera, inte enbart är en fråga om val, utan innebär också en stor kamp med såväl subjektiva som strukturella begränsningar. Kvinnlighet och manlighet menar hon är egentligen inte medfödda egenskaper hos individen, utan strukturella egenskaper i samhället. När barn lär sig samhällets handlingsmönster lär de sig inta en position som antingen kvinna eller man, eftersom det är vad samhället kräver för att få en igenkännbar identitet i den sociala ordningen.

SOU (2006:75) menar att man gör flickor och pojkar till två enhetliga men olika grupper genom sitt språkbruk. Det anses att en av de tydligaste olikheterna mellan flickor respektive pojkar utgörs av de förväntningarna som förskolans pedagoger har på respektive kön. Dessa förväntningar från pedagogerna på förskolan och även vuxenvärlden utanför förskolan inverkar på barnens egna uppfattningar om vad som är karakteristiskt för flickor respektive pojkar (a.a.). Något som Davies (1997) menar är uppenbart och som alla känner till är att människor antingen är kvinnor eller män. När barn lär sig agera i den verklighet som råder i samhället får de reda på att de måste identifiera sig som antingen flicka eller pojke, trots att det i de flesta sociala situationer inte finns många fysiska skillnader mellan flickan och pojken. Vidare förklarar (a.a.) att bland annat barnens kläder och frisyr är signaler som kan användas för att välja position. Detta val av position understöds genom det samspel barnen har med varandra, och genom det lär de sig samhällets handlingsmönster, där kvinnlighet och manlighet är inbyggda faktorer.

Vidare anser SOU (2006:75) att den fysiska miljön, leksaker, litteratur och annat material är med och påverkar mycket. Eftersom material bär på föreställningar och riktlinjer för vad barn kan förväntas hålla på med samt hur barn bör vara som flicka respektive pojke. Det sociala kön och könsmonster som SOU (2006:75) talar om, gör förskolan genom bl.a. pedagogernas förväntningar och förhållningssätt på respektive kön, men även genom andra faktorer som bl.a. leksaker, pedagogiskt material och fysiska miljön.

Enligt SOU (2006:75) finns det också en systematik för rummens och lokalernas utformning, var olika rum är placerade och vilka aktiviteter de är planerade för. På många förskolor har de tydligast könsmärkta leksakerna och materialen varit ställda i olika rum, vilket leder till att flickors och pojkars lek hålls från varandra. Men i ett genusmedvetet arbete med miljö och material, anses det av vikt att bryta indelningen mellan flickors och pojkars lekar och material, såväl som att bryta den inställning som påstår att pojkars lekar och

material är bättre än flickors. Samt dessutom, att all förskolepersonal får den kompetensutveckling i genus – och jämställdhetsfrågor som är avgörande för att jämställdhetsarbetet ska ta fart och ökas ytterligare.

Davies (2003) menar att under tiden barnen lär sig samhällets praktiska erfarenheter, lär de sig även att positionera sig som flickor respektive pojkar på ett för kulturen och samhället korrekt sätt. Det sätt som krävs av dem för att de ska få en synbar identitet inom ramen för det gemensamma sociala systemet i samhället. I en forskning gjord av Nelson & Svensson (2005) hos studenter som läser pedagogik, har man frågat vad skillnaden är mellan en docka och en figur. Där svarade man att dockor föreställer kvinnor och figurer föreställer män. Men i detta fall menar Nelson & Svensson (2005) att Barbies pojkvän Ken inte skulle kunna vara en docka, just för att han är en man. Därför håller inte beskrivningen om vad som är manligt och kvinnligt enligt (a.a.).

2.2 KÖNSMÄRKTA LEKSAKER OCH GENUS

I Svenska Akademiens Ordlista, (Saol₁₃ 2006) kan man läsa att en leksak är ett föremål som är avsett för att användas av barn att leka med. Poängen är att ett föremål blir leksak när det i leken blir något annat än det är utanför leken, till exempel när spaden blir en pistol eller när pinnen blir en häst. Med detta sätt att se på saker kan vad som helst bli en leksak i ett barns ögon.

Davies (1997) berättar att hon för att testa, en gång gav en treårig flicka en present. För att inte gå med i genusordningen gav hon treåringen en leksaksbil i symbolisk vägran. Flickan tog av omslagspappret och sa: ”Det är en pojkleksak egentligen. Men det gör inget. Jag vet hur man gör”. Davies gjorde likadant mot en pojke som då fick en speldosa. Resultatet blev att pojken surmulet gick ifrån speldosan, förmodligen frågade pojken sig hur han skulle agera med vuxna som vägrar samarbeta med ett barn som ska erövra sin rätta genusposition.

Knutsdotter Olofsson (1992) anser att man kan förutse två lektraditioner och sätt att se på barnens lek samt vårt val av leksaker. Leksaker är till för att lära barnen och föra in dem i samhället. Med hjälp av pedagogiska leksaker kan utvecklingen ledas i önskvärd riktning och dessutom erbjuder man barnen leksaker för att de ska lära sig hur vuxenlivet går till. Knutsdotter Olofsson (1993) anser att förskolebarn i åldern tre till sju behöver mer leksaker som har mångfaldiga användningsområden som lätt omformas till vad som behövs för deras lek. Något som författaren vill få fram är att mindre realistiska leksaker och föremål gör att

lekens tema blir mer omväxlande, samt att barnen inte blir låsta av föremålets och leksakens utseende.

I synen på leksaker och lärande menar Nelson & Svensson (2005) att i lärande värderas ofta basmaterial som mer pedagogiskt eftersom det antas ge mer utrymme för kreativitet. Det innebär att det färdiga materialet så som leksaker inte ges samma pedagogiska förmågor som det ofärdiga. Det är därför naturligt att leksaksvärlden också beskrivs och förstås i relation till kön och genus.

Det syns i den marknadsföring som sänds ut till pedagoger, men det syns också i den marknadsföring som når föräldrarna. På det sättet kommer det även att märkas i de vuxnas attityder vad som är lämpliga leksaker för flickor respektive pojkar.

Enligt Nelson & Svensson (2005) menas att flickor föredrar att ha fler saker som relaterar till verksamheter som traditionellt betraktas som kvinnliga. Jämfört med pojkar som även föredrar att ha fler saker som förknippas med manliga verksamhetsområden.

Enligt Knutsdotter Olofsson (1992) är pappans och männens värld många gånger dold för pojkar, men att det är massmedia som står till tjänst med klara manliga förebilder. Oftast blir pojkar inspirerade av TV och serier, till exempel hjältar som Zorro, Batman eller vad som är aktuellt. Vidare menar författaren att både flickor och pojkar tycker om spänning i leken, men att det är synnerligen ovanligt att flickor leker krigslekar samt rusar runt och skjuter på varandra. Något som Davies (2003) poängterar när det gäller flickors lek i förskolan är att dockvrån är ett område som ger flickorna trygghet och kontroll. Men att pojkarna nästan aldrig leker där, med undantag för när de tillfälligtvis kommer in för att förstöra eller för att kasta ett öga på vilka föremål som finns där som de skulle kunna använda i sin lek. Man har redan tidigt och på ett tydligt sätt enligt Nelson & Svensson (2005) pekat ut att leksaker är bra om de skapar förutsättningar för bra lek. De menar att leksaker har många potentialer som kan kopplas till både en individuell och en samhällelig utveckling hos barn. Idag ingår barns leksaker på en mängd olika sätt och de är knutna till många andra aktiviteter än just barnens lek. Leksakerna har utpekande förmågor och är relaterade till det som finns i världen utanför dem själva. Ibland kan de till och med peka ut det som i sin helhet fungerar i verkligheten. Till exempel menar Nelson & Svensson (2005) så finns "Ninja turtle" som är en blandning av en sköldpadda och en japansk krigare, båda är verkliga men i denna konstellation blir de automatiskt fiktiva.

Under de senaste åren menar (a.a.) har leksakerna alltmer blivit inriktade mot fantasifigurer och fiktion än mot representation mot verkligheten. Den fiktion som presenteras för barn idag, skiljer sig från tidigare generationers fiktionsupplevelser. Idag är

fantasifigurerna mer tillgängliga och förekommer i fler format än tidigare. Då ställs en problematik i frågan med vilka redskap ska ett barn idag kunna avgöra vad som är fantasi och vad som är verklighet.

2.3 OLIKA SAMMANHANG & OLIKA SYFTEN

Som Nelson & Svensson (2005) menar så tänker vuxna på leksaker med utgångspunkt i vilka effekter de har på barns beteende, och vid det tillfället tänker de bort att leksakerna är resurser för barnens meningsskapande om världen i vid mening. Oavsett vad leksaker representerar kan vi aldrig i förväg veta vad de kan betyda i ett leksammanhang. Det är därför inte självklart menar (a.a.) att de leksaker som förskolan köper in får de betydelser och syften som förskolan först har avsett. Beroende på i vilket sammanhang, vem som använder dem och i vilket syfte de används, så får leksakerna olika betydelse. En betydelse för hur nya mönster kan uppstå är när en kastrull inte längre enbart är en kastrull, utan det är när kastrullen kan användas som en hjälm, inom ramen för fantasi som barnets handlingar kan bli betydelsefulla. Genom att leksakskastrullen inte bara kan vara ett redskap för meningskonstruktion kring matlagning utan också fungera som ett faktiskt skydd mot fiender i leken.

Något som Davies (2003) lyfter fram är att förskolebarn utnyttjar många klädseldetaljer för att uppenbara sitt kön. Klädsel är ett åskådligt sätt att se till att respektive kön är otvivelaktigt urskiljbar. Kjolar, hattar, band, schalar, handväskor, barnvagnar och leksaker som till exempel dockor ger signal i allmänhet på vad som symboliserar kvinnlighet. Medan gevär, byxor, tröjor, rockar, superhjältekläder och uniformer ger tecken åt manligheten.

Enligt Nelson & Svensson (2005) diskuterar man varför pojkar väljer pojkleksaker. I ett arv och miljöperspektiv menar man, att det är för att pojkar av sin natur är förprogrammerade att göra det, men det kan också ha att göra med den påverkan som den omgivande miljön har på pojken. Enligt Nelson & Svensson (2005) är de leksaker vi ger ett barn ofta relaterade till existerande företeelser av central betydelse, detta är också avgörande för hur ett barn blir delaktig i samhällslivet. Vi har allt från leksaker som endast antyder att barn kan vara delaktiga i samhällslivet, till exempel kastrullen som föreställer något, till leksaker som gör det möjligt för dem att fullt ut praktisera olika redskapsfunktioner som till exempel musikinstrument. Davies (1997) menar på att, för att bli delaktig i samhällslivet måste de även kunna agera utifrån språket. Det handlar inte enbart om att skaffa sig färdigheten för att kunna kommunicera, utan för att överhuvudtaget kunna skapa en grundläggande identitet i

förhållande till andra barn och vuxna i samhället. Språket är ett nödvändigt överlevnadsredskap i den sociala tillvaron.

2.4 PLATSENS BETYDELSE

Halldén (2007) menar att förskolan ska vara en plats där omsorg får stort utrymme, just för att det är en grundläggande förutsättning för det mänskliga samspelet i olika grupperingar. Författaren menar också att när barn lever sina liv, innebär det en planering och organisation av dagen som är formad utifrån den plats de tillbringar dagen på. Organiseringen planeras utifrån olika artefakter som har att göra med miljön runt omkring barnen. Enligt Halldén (2007) har forskning om vardagslivets platser intresserat sig för hur barn har tillgång till det offentliga rummet och i vad mån barndomen levs under kontroll. Kontroll av vuxna pedagoger som bestämmer barnens möjligheter till olika former av pedagogiska miljöer.

I en studie gjord i Stockholm menar man även att miljön blir allt mer svårtillgänglig, då det finns skolor utan skolgård. Man undrar då hur barnen får utlopp för känslor, som istället riskerar att släppas ut i klassrummet. Halldén (2007) redogör för studier som har funnit att naturen har knutits till barndomen och hur naturen ger kvaliteter som är förknippade med synen på god barndom. Studierna har visat att sommarlovskolonier har haft stor betydelse på grund av naturen och utevistelsen på landet, som ställts i stor kontrast till stadsmiljön. Författaren menar även att barn skapar platser som har betydelse för hur barn kan framträda. Platserna är sociala till sin karaktär och det leder till att man kan se dem som en del av en kamratkultur, som i sin tur leder till en del av barnkulturen.

2.5 BARNENS LEK I NATUREN

Mårtensson (2004) menar att utomhusleken leder barnen till olika rörelser som styr spontana händelser och utveckling både mellan barn samt den fysiska miljön. Författaren menar att det handlar om sammanhang, där det vid vissa tillfällen visar sig som om omgivningen leker med barnen istället för tvärtom. Att barnen ”lämnar över sig till något” i lekens skeende, vilket är ett av lekens kännetecken och det som gör de medryckande.

I utomhusmiljön finns naturen med dess omväxling, variation, formbarhet och innehållsrikedom som har möjlighet att tillhandahålla överraskande händelser under leken. Enligt (a.a.) kan det vara speciella naturelement som blir dynamiska ”leksaker” men det kan

också vara naturens struktur och innehåll som blir det ”något” som bidrar till oförutsägbarhet och överraskande händelser. Barnens lek och naturen omkring dem blir för tillfället till ett integrerat sociofysisk sammanhang. Barn använder sig av det som finns och utspelar sig i utemiljön i stort.

Änggård (2009) anser att lek i naturen leder till tillfällena att arbeta med jämställdhet i förskolan. Framför allt inbjuder naturen till lekar med könsneutrala positioner som gör det lättare för flickor och pojkar att leka tillsammans samt prova olika lekpositioner. Vidare betonas det att natur, samt naturmaterial inte är könsmarkerade i sig själva utan att de måste tolkas. Barnen måste komma överens om vad materialet ska föreställa och materialets betydelser kan lätt omformas vid olika sorts lekar för att de ska passa tillfället.

2.6 UTEVISTELSE I NATURMILJÖN GENOM FÖRSKOLAN

Enligt Mårtensson (2004) betraktas det som en självklarhet med daglig utevistelse i förskolan. Förskolebarn har inte som skolbarn ”rast”, något som visar på att man kortvarigt tar uppehåll ifrån någon annan mer central aktivitet. Utevistelsen är tillsammans med andra aktiviteter, så som sångstund, vila och samling, en viktig del av själva verksamheten i förskolan. Vidare poängterar författaren att utomhusleken hämtar ett idéarv från de förskolor, så kallade ”kindergartens” där Friedrich Fröbel (1782-1852) framställde sina idéer kring trädgården och naturens roll i barns lek och lärande.

Mårtensson (2004) menar att utevistelsen dessutom är ett uppdrag av alla de inskrivna uppdragen i styrdokumentet för förskolan. Där det påtagligt betonas att;

Verksamheten skall ge utrymme för barnens egna planer, fantasi och kreativitet i lek och lärande såväl inomhus som utomhus. Samt att utomhusvistelse bör ge möjlighet till lek och andra aktiviteter både i planerad miljö och i naturmiljö.

(Lpfö 98, s.7)

Ärlemalm – Hagsér (2008) menar i en studie om förskolebarns uppfattningar om vad de leker i skogen att man i förskolan alltid sett utevistelsen som väldigt viktig, och framförallt att schemalägga olika tillfällen när man går till skogen. Författaren hänvisar även till ett annat projekt där man har undersökt förskolgårdarnas betydelse för barnens utveckling. Då de menar att gårdar som har en stor naturmiljö ger bättre koncentrationsförmåga, motorik, och en mer utvecklad lek än hos barn som vistas på en gård utan naturmiljö.

De har då dragit slutsatsen i studien att utemiljöer med naturmark stimulerar barnens utveckling och utvecklar ett sinne för konstruktiv lek. Däremot anser Ärlemalm - Hagsér (2008) att den hälsosamma och utvecklande naturen inte alla gånger är så omtänksam och god som man vill mena. Det är lätt att tro att lek och lärande utomhus i naturmiljön enbart är god och könsneutral, medan det i själva verket kan vara raka motsatsen. Vad händer när den könsneutrala naturmiljön plötsligt blir en ny plats för mobbing och utfrysning?

Änggård (2009) menar att det inte är självklart att utomhuspedagogik motarbetar stereotypa könsmonster men att det givetvis finns mycket goda utgångspunkter. Enligt Ärlemalm - Hagsérs (2008) studie menar förskollärarna i undersökningen att man beskrivit skogen som en viktig del av verksamheten, men betydelsen av att gå till skogen blev en rutin som skulle avklaras och som också förblev oreflekterad.

För att återgå till Ärlemalm – Hagsérs (2008) studie om vad barn leker i skogen menar man i analysen att både flickors och pojkars lek sammanfattas i konstruktionslek, fysisk lek och fantasilek. Barnen berättar att om pojkarna är poliser så är flickorna tjuvar, och det är bara killarna som får jaga tjejerna. Studien analyseras utifrån att genus kontinuerligt skapas i den specifika leksituationen, men även att det sker förhandlingar kring innehållet och att deltagandet alltid är på topp. Änggård (2009) anser att en stor del av fantasilekar i naturmiljön har inslag av fysisk aktivitet, utforskande av material samt konstruktion. Vidare menas det även att lek i naturmiljö inbjuder till många tillfällen och möjligheter att arbeta med jämställdhet i förskolan. Bland annat erbjuder skogen lekteman där exempelvis friluftsteman och djurteman inte sammankopplas med något speciellt kön. Dessutom menar författaren att naturmaterial och olika platser i skogen inte är förknippade med något av könen, utan utnyttjas ofta för andra olika avsikter.

I studien av Ärlemalm – Hagsér (2008) tar man även upp barnens uppfattning om varför man går till skogen och det handlar till stor del om luft, att det skulle vara pedagogers och föräldrars förklaring till barnen att det är bra att komma ut och få frisk luft. Några andra orsaker var också att plocka bär och blommor och framförallt för att leka.

2.7 UTOMHUSMILJÖN SOM LEKRUM & FRIRUM

Mårtensson (2004) lyfter fram en av de genomförda studierna som åskådliggör att en dominerande majoritet av vuxnas miljöminnen, utspelar sig utomhus. Detta kan sammanbindas till olika former av platser i naturen som innehåller olika naturelement.

Vidare menar författaren att utomhuslek har i högre grad blivit något som utspelar sig i mer begränsade och för barn i tillrättalagda miljöer. Frågan är i vilken utsträckning dessa miljöer kan uppfattas som frirum där barn har möjlighet till kraftfulla lekupplevelser som gör att de kan upptäcka platser för återhämtning. För yngre barn kan förskolegårdens möjlighet att fungera som ett frirum hänga samman med vuxnas förhållningssätt och gårdens storlek, utformning och läggning.

Som mellanrum insprängda bland vardagens rutiner kan utomhusleken vara betydande för barn och utnyttjas för deras eget syfte. I förskolan är det brukligt och ofta underförstått att barn får avgöra själva vad de ska göra när de är på gården.

Genom att personalen preciserar sin egen roll i förhållande till barnens inomhusliv kan utomhusleken bli deras mer självständiga barnvärld. Barnen förväntas skaffa sig inspiration till leken i den fysiska miljön och framställa en meningsfylld samvaro på egen hand.

Mårtensson (2004) belyser i tidigare studier att det har visat sig att pojkar leker utomhus i mycket större utsträckning än vad flickor gör. Samt att pojkar allmänt sett är betydligt mer fysiska, men att de även tar större plats i lekmiljöerna. Vidare har studierna visat att båda könen agerar som aktiva i mer vildlyftiga aktiviteter. Men det är fortfarande pojkarna som använder större delen av gården i sin lek. Möjligtvis är det så, att mer avgränsade rum till exempel buskar, bär och löst material, i synnerhet har stor betydelse för flickors fotfäste på gården, både som ett värde i sig och som en förutsättning för att nyttja dynamiken mellan olika platser. Däremot belyser Änggård (2009) en studie av Mårtensson (2004) där det har visat sig att naturen inbjuder på olika sätt till rörliga och fysiska lekar. Barnen balanserar, klättrar i träd, hoppar över diket, kryper under buskar, rullar nedför berget samt undersöker naturmaterial och konstruerar med det. Iakttagelser som hon gör i dessa aktiviteter är att kön inte verkar ha någon betydelse, utan det är aktiviteten, samspelet med materialet och miljön, som framträder. Vidare menar hon att både flickor och pojkar ägnar sig åt olika former av fysisk och rörlig motorisk lek.

3. PROBLEMPRECISERING

Vår forsknings fråga lyder:

- Vad, och med vilket material leker barn när de är i naturen?

Våra delfrågor lyder:

- Hur använder barnen naturmaterial?
- Vilka uppfattningar har pedagoger om barnens lek på naturförskola utifrån ett genusperspektiv?

4. METODBESKRIVNING

I detta kapitel kommer metodval, urval, genomförande, etiska överväganden samt insamlat material att redogöras för.

4.1 URVAL

Vår studie ägde rum på en naturförskola som är belägen i nordvästra Skåne. Anledningen att vi studerade denna naturförskola var att vi betraktade den som mycket lämplig till vår fältstudie. I och med att barnen tillbringar mycket tid utomhus, samt att utevistelsen är en del av den dagliga verksamheten. Vi tror inte att vi hade fått samma resultat om vi hade genomfört vår studie på en ”vanlig” förskola då barnen inte tillbringar lika mycket tid utomhus som på en naturförskola. På denna naturförskola intervjuade vi de två fritidspedagogerna som leder utedagarna. Båda pedagogerna är kvinnor och har arbetat länge inom yrket och ansågs därför mycket trovärdiga för vår studie.

Barngruppen som vi observerade är mellan 4-5 år som representerades av flickor såväl som pojkar. Detta val var grundat i att vi ansåg oss kunna få ut mycket mera av den fria leken från de äldsta barnen. Samt kunna få en bild av hur de använde sig av naturmaterial i sin lek utifrån ett genusperspektiv.

4.2 INSAMLING AV DET EMPIRISKA MATERIALET

Under vår studie har vi använt oss av två olika metoder, observationer av uteverksamheten, samt intervjuer av personal på naturförskolan. När man använder sig av olika metoder för att samla in det empiriska materialet, kallas det triangulering. Det menar Ely (1993) innebär att man kan se hur två olika fakta stämmer överens med varandra, men det handlar även om att man bestämmer en exakt position av ett material, för att sedan hänvisa till olika koordinater.

Vi valde att göra en kvalitativ studie. Anledningen till en kvalitativ studie är att den räknas till en småskalig undersökning, som även är ute efter ett holistiskt perspektiv, men som också förknippas med en öppen forskningsdesign (Denscombe, 1998).

Vi har även valt i och med vår studie, att göra en så kallad fallstudie. Denscombe (1998) menar att en fallstudie innebär att vi inriktar oss på enbart en undersökningsenhet. Vi riktar all vår kraft på ett fall, i vårt fall naturförskolan. Vi ville med fallstudien gå på djupet och upptäcka saker som annars kanske inte blivit synliga i en ytlig undersökning.

I vår studie har vi använt oss av en nyckelperson som en av oss hade kontakt med, vår nyckelperson är en av pedagogerna som är verksam på naturförskolan. Detta gjorde att vi inte på måfå behövde leta reda på en naturförskola för att därefter ta kontakt, utan genom vår nyckelperson hade vi redan kontakten etablerad. När förskolan hade tillfrågats kunde vi börja studien med att sända ut ett missivbrev, där vi berättade vilka vi var och vårt syfte med våra observationer och intervjuer, samt vilka våra frågeställningar var.

Därefter kunde vi boka tid för observationer. Vi valde att genomföra två observationer på naturförskolan för att få så bra empiriskt material som möjligt. Den första observationen genomfördes i v.46 och den andra i v.47. Observationen varade från tidig förmiddag då barnen fick åka ut med bil till skogen, till att de på eftermiddagen åkte tillbaka till förskolan. Vi observerade på dagar då de äldsta barnen var med, en grupp 4-5 åringar som bestod av 8 flickor och 6 pojkar. Vi ansåg att vi på det sättet fick en någorlunda jämt fördelad barngrupp för att inte något kön skulle bli överrepresenterad.

Observationerna antecknades först på papper, för att sedan skrivas rent när vi kom hem. Renskrivningsarbetet genomfördes samma dag som observationerna då det var färskt i minnet. Vi använde oss också av som Denscombe (1998) menar semistrukturerade intervjuer som genomfördes vid samma tillfälle som observationerna och svaren antecknades för att sedan kunna skrivas rent. Vi hade en färdig lista som i ett samtal bearbetades. I samtalet lät vi informanten utveckla sina idéer och tala mer utförligt om det ämne som vi tog upp (Denscombe, 1998).

4.2.1 FORSKNINGSETISKA ÖVERVÄGANDEN

Det finns fyra allmänna huvudkrav på forskningen inom humanistisk- samhällsvetenskaplig forskning, dessa kallas informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet samt nyttjandekravet. Informationskravet innebär att forskaren ska upplysa för de berörda om den aktuella forskningsuppgiftens syfte. Samtyckeskravet innebär att deltagare i en studie har rätt att själva bestämma över sitt deltagande. Konfidentialitetskravet innebär att alla personuppgifter om personer som deltar studien ska förvaras på ett sådant sätt att obehöriga inte kan ta del av dem. Nyttjandekravet innebär att insamlade uppgifter om enskilda personer endast får användas för forskningsändamål. ([Http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf](http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf))

Vi har tagit fasta på de fyra huvudkraven och uppnått dem genom att, innan genomförandet av observationerna och intervjuerna skickades ett missivbrev ut. Där vi berättade vilka vi var,

syftet med vår studie samt vilka som kommer att ha tillgång till den. Det stod också att vi förhöll oss till de forskningsetiska regler som gällde, så som tystnadsplikt och att informationen bara kommer att användas till uppsatsen, i skriftligt syfte. Samt att det även tydligt framgick att deltagandet i vår studie var frivilligt. Förutom detta berättades det att allt vårt insamlade material enbart kommer användas av oss två och efter att studien är avslutad kommer materialet att förstöras. I studien är informanterna anonyma och skyddade då vi inte nämner några namn. Dessutom för att ytterligare styrka informanternas anonymitet namnges inte deras arbetsplats i vår studie. Vi namnger inte heller barnen som ingick i de observationerna som genomfördes på deras förskola.

Examensarbetet måste bygga på respekt för de människor som deltar. Deltagarna får inte föras bakom ljuset beträffande undersökningens syfte, de skall ha fått tillfälle att ge ett informerat samtycke till sin medverkan och de skall när som helst kunna avbryta sitt deltagande, utan att behöva oroa sig för några negativa konsekvenser.

(Johansson & Svedner, 2001, s. 23)

Gatarski (2004) skriver att det är viktigt att respektera de forskningsetiska reglerna, då vi i Sverige har en lag (Personuppgiftslagen, PUL), som har till uppgift att skydda varje persons integritet. Enligt Denscombe (1998) har vi ingen forskningsetisk plikt att återge allt det som intervjupersonerna har sagt och därför har vi valt att bara återge det som är relevant för vår studie.

4.3 ANALYS AV DET EMPIRISKA MATERIALET

För att kunna redovisa vårt resultat av det empiriska materialet har vi försökt inducera resultatet i olika kategorier. Allra först började vi med att inducera resultatet av observationerna genom att:

- Noggrant läsa igenom våra observationer.
- Ställa frågor till observationerna (till ex. vad är det vi ser, vad gör barnen, vad säger de osv.)
- Markerade nyckelord.
- Därefter placerade vi nyckelorden i ordning och hittade passande kategorier.

När vi blev klara med resultatet av observationerna började vi därefter framställa vårt resultat av intervjuerna. Det arbetet gick till på samma sätt som observationerna. Anledningen att vi valde att inducera resultatet på detta sätt, var att vi ansåg att det blev mycket tydligare för läsarna att få del av vårt empiriska resultat.

Med tanke på validiteten menar vi att vår studie är trovärdig med tanke på de punkter som Denscombe (1998) använder. Att vi observerade pedagoger och verksamhet som funnits och arbetat på fältet länge. Att undersökningsenheterna har valts ut på rimliga grunder, och att dessa tydligt har redovisats. Att resultatet har triangulerats med andra källor som ett sätt att säkerställa validiteten. Och att informanterna även har haft möjligheten att ta del av resultatet och även fått ge sina synpunkter. De upplever att de stämmer överens med deras uppfattning.

4.3.1 KRITISKA REFLEKTIONER AV VAL AV METODER

Innan vi påbörjade insamlingen av det empiriska materialet diskuterade vi vilka metoder som fanns tillgängliga, samt vilken/vilka som skulle vara lämplig för genomförandet av vår studie.

Av alla de metoder som vi kände till, funderade vi först på att använda oss av videoobservationer. Men i konsultation med naturförskolan, då vi kom på idén med videoobservation för sent, ansåg vi att det var bättre och lättare för oss att bara anteckna. Vi diskuterade även ett annat problem vilket hade kunnat vara att barnen hade känt sig mer iakttagna vid en videoobservation, vilket hade kunnat störa vår studie. I stället valde vi att i vår studie använda oss av antecknade observationer av barns lek för att få det bästa empiriska materialet, samt svar på vår forskningsfråga.

Valet grundade sig i att barnens lek inte skulle påverkas lika mycket av vår närvaro, som det skulle ha gjort om vi använt oss av en videokamera. Holme & Solvang (1997) menar att man påverkar och blir påverkad av omgivningen, bara genom att finnas där gör att man påverkar det sociala fenomenet man studerar.

Under tiden vi observerade, använde vi oss av papper och penna. Vi förde anteckningar så gott vi kunde istället för att bara försöka minnas. Något som vi märkte rätt tydligt under observationerna var att det inte var lätt att observera samtidigt som vi antecknade. Vi kunde ibland känna oss stressade över att det var mycket att hålla fokus på, samtidigt som vi försökte undvika att missa viktig information.

Som en komplettering till våra observationer använde vi oss även av intervjuer med pedagoger. Detta var ett bra sätt att få svar på de frågor vi hade angående vilka uppfattningar pedagogerna har om barns lek på naturförskolan utifrån ett genusperspektiv. Vi ansåg att det var ett förnuftigt val att observera först, för att sedan utifrån det utforma relevanta frågor till intervjuerna. Båda intervjuerna skrevs ner på papper, eftersom vi ansåg att det var lättare för oss att anteckna direkt istället för att spela in på band. Detta ledde till att vi inte behövde lyssna på en inspelning om och om igen utan vi hade hela intervjun på pappret. Vi ansåg oss på det sättet spara mycket tid. Något som vi insåg vid renskrivning av intervjuerna var att det var mer fokus på att skriva, därför blev det svårare för oss att ställa följdfrågor på en gång. Och med facit i hand så tycker vi att en inspelning hade underlättat och gjort att vi kunnat vara mer observanta. Det hade på det sättet varit lättare att ställa följdfrågor för att få mer och utförligare svar.

En annan reflektion som vi har gjort nu i efterhand är att fler observationer och intervjuer med fler pedagoger skulle kunna ha gett ytterligare empirisk tyngd samt en större bredd i studien.

5. RESULTAT

I resultatet kommer vi att gå igenom det insamlade materialet. Vi kommer att börja med att redovisa resultat av observationerna för att sedan redovisa resultatet från intervjuerna.

5.1 RESULTAT AV OBSERVATIONERNA

I observationsstudien kan vi dels se vad barn leker, vad de använder för material och till vad. Som svar på den första frågan, vad barn leker kan definieras som relationslekar, konstruktionslekar och fantasi. Vad barnen använder för material kan vi definiera med att barnens fantasi och skogens material blir ett redskap i leken.

RELATIONSLEKAR

Vid båda observationerna har vi sett att större delen av tiden går åt till att leka relationslekar.

I skogen har barnen lekt kung, drottning och prinsessa där de tillsammans planerat vad varje person har för roll och relation till varandra samt vad de ska göra i leken. Alla har då fått en tilldelad roll som kung, drottning eller prinsessa och lekt utifrån det.

Två lekar som varit återkommande, är då barnen leker, flickorna jagar pojkarna och tvärs om, men även när de leker hund och katt. De löv och pinnar som barnen hittar får bland annat föreställa kyckling, som delas ut som mat till hungriga hundar och katter.

Fyra flickor pratar med varandra om hur de ska leka, en flicka säger

- *ni får bestämma vad ni vill vara för något.*

Två av flickorna går iväg, men de andra två ställer sig vid en stock, säger:

- *kolla, lite kyckling. (de går med var sin gren.)*
- *vi ska göra kyckling till våra katter, för de är hungriga. (står vid stocken och skär på grenarna och rensar kycklingen.)*

Två av de andra flickorna går iväg, säger att de letar möss.

De som skär kycklingen, en av dem säger:

- *nej, en kattunge smiter.*

Springer efter för att fånga in den.

Flickorna som skär kycklingen fortsätter med maten till katterna, Barnen säger:

- *kommer ni med mat till oss?*

- *har ni lagat egen mat?*

Två av barnen kastar ut kyckling (pinnar) till sina katter som ska ha mat, sen fortsätter de att skära mer kyckling, för katterna är jättehungriga.

Nu har katterna blivit hundar och en pojke kommer med i leken.

En flicka säger att de ska få hundben nu.

(Letar på några pinnar som blir deras hundben.)

Här är det flickorna som leker, vi tolkar de som ompysslande flickor som sköter om sina djur och ger dem mat. De samarbetar i leken vilket är en bra träning, de kommer tillsammans överens om vad de ska göra utan att egentligen säga något. I leken utspelar sig roller där de som skär kycklingen agerar skötare och de andra spelar katter.

KONSTRUKTIONSLEKAR

Genom observationerna kan vi även se att barnen leker konstruktionslekar. Att hugga ved har varit återkommande vid båda tillfällena, de bygger hus med löv och pinnar, ekollonskal får bli små igelkottar. I barnens konstruktionslek föreställer stockar ved men även spidermanbilar som de krockar med.

Pojkarna leker även att de bygger kojor och rävfälla. Barnen kan utförligt berätta hur en rävfälla fungerar.

Pojkarna berättar hur rävfällan fungerar:

Räven trampar på en gren, klämmer foten och pinnen petar räven i ögat som gör att den faller ner i en grop. (I barnens demonstration går fällan sönder, barnen säger:)

- *Nu ska vi bygga om fällan.*

I en lugn lek sitter några barn och bygger ett hus, barnen använder sin fantasi för att konstruera de delar som huset ska bestå av. Pedagogerna blir nyfikna när barnen bygger och närvarar för att förtydliga och ta reda på hur barnen tänker i sitt byggande.

Tre flickor och en pojke sitter och stoppar pinnar i marken, på pinnarna trär de löv. De säger medan de gör detta att det ska bli blommor. En av pedagogerna frågar vad de gör och de svarar att de bygger ett hus. Ett av barnen tar upp en bit bark och säger att:

- *Detta får vara vår bro.*

Barnen plockar upp bitar av ekollonskal, ett av barnen säger att detta kan vara en igelkott.

De fortsätter att leka och kommer på att ett löv kan få föreställa en bit kyckling.

Pedagogen kommer in i leken, frågar:

- *Var ska taket vara? (Här, pekar de.)*

Pedagogen frågar:

- *Jaha, hur ska ni göra det då?*

Barnen svarar att:

- *Det kan man göra med sådana pinnar och så lite löv.*

Barnen fortsätter i sitt byggande av huset och säger att:

- *Detta får vara sidorna på huset. (En pinne som slingrar sig.)*

Pedagog 2 frågar vad de gör. Barnen svarar att de bygger ett hus och ett av barnen går djupare in på att de bygger en bil som ska heta Rory. Rory som på tv, förklarar barnet för pedagogen.

I denna lek är både flickor och pojkar tillsammans, de konstruerar ett hus och bygger med naturmaterial och fantasins hjälp. De bygger så fint att pedagogerna blir nyfikna på att höra hur de tänker. I leken bekräftar barnen att det de upplever i verkligheten kan de ta med sin in i leken. På det sättet anser vi att barnen kan bearbeta vardagliga händelser.

FLICKOR OCH POJKAR LEKER IHOP, MEN IBLAND INTE

I leken varierar det från två till åtta barn. Ibland kan man se att nästan alla barn är med, men de flesta lekkonstellationer består till större del av två och två lek, eller fyra till åtta lek. Vid två tillfällen har alla barn varit med i leken och det var vid andra observationen då barnen och pedagogen grillar korv och vid första observationen då alla barn lekte pojkarna tar flickorna.

En pojke skriker att alla pojkarna ska jaga flickorna. (Står vid stolpe)

Alla pojkarna börjar då jaga flickorna. (När flickorna har blivit tagna så går de till fröken och säger till, de ville inte bli tagna.)

Leken fortsätter, de turas om att jaga varandra. Pojkarna jagar flickorna/flickorna jagar pojkarna. (Alla barn är med.)

Vid det första observationstillfället kunde man se en tydlig samverkan bland barnen, de lekte tillsammans och det fanns ingen tydlig uppdelning på flicklek respektive pojklek. De kunde leka hund tillsammans och vid husbygget så hjälpte både flickor och pojkar till. Vid andra

observationstillfället kunde vi däremot se en tydligare fördelning där pojkarna lekte med kojan och rävfällan medan flickorna lekte hund/katt, gjorde mat och skötte om deras djur.

Några barn fortsätter att leka hundar, men några har nu också blivit katter. De som äger hundarna tar fram mat och matar hundarna och katterna, barnen gör ljud av sig och skäller/jamar. Djurägarna sköter om sina djur.

Vid något enstaka tillfälle kunde någon av pojkarna vara mer sugen på att leka med hundarna och katterna, men var då bara inne i leken korta minuter för att sedan bli kallad tillbaka till vedhuggningen.

Ett av barnen som hugger ved, skriker åt en kompis:

- kan du hjälpa mig med min huggare, den är så tung.

Detta resultat visar på att flickorna och pojkarna ibland leker tillsammans men ibland inte. Främst leker de ihop när de jagar varandra, men ibland kommer pojkarna in i flickleken för att delta. Vi har däremot inte sett att flickorna har deltagit i pojkarnas lek.

SKOGENS MATERIAL FÖRVANDLAS TILL VED, KORV OCH HUNDBEN

I båda observationerna kan vi se en rik fantasi. Materialet som barnen har använt under observationerna är pinnar, grenar, stockar, bark, löv, ekollon, bokollon och deras skal. Detta blir i barnens lek ved, grillkol, ankare, käpp, kyckling, möss, igelkott, hundben, korv, spruta, blommor, bilar, spidermanbil, hus, broar och tak.

Att hugga ved har varit återkommande vid båda observationstillfällena, men i övrigt visar barnen på en fantasirikedom och en oändlig process i att hitta på nya saker att leka med. Samt att de olika materialen kan få så många olika föreställningar.

En pojke börjar hugga ved med pedagog 2. Pedagog 2 säger:

- huggar du ved nu så det räcker till att hålla värmen i elden?

Pedagog 2 pratar med pojken, jag ska grilla korv på veden. (Trär på ett löv på en pinne) pojken gör detsamma och håller sen pinnen med lövet över elden.

Två flickor kommer med pinnar i famnen, säger att det är korv till hundarna, det gillar de, säger en av flickorna.

En pojke kommer in i leken och säger:

- här kommer ett bautastort hundben. (En stor gren)

Pedagog 2 får alla barnen att grilla korv. Pedagogen delar ut korv (lov) till dem som är hungriga, och ännu inte fått sina korvar tillräckligt varma.

Vi märker att det som kan stoppa barnens lek är deras fantasi. I leken kan vi märka att barnen bearbetar händelser som sker i deras liv. Under hösten är det många som är med hemma för att hugga ved till kaminen. Men det är även aktuellt att vaccinering för svininfluensan påverkar barnens liv.

En flicka berättar att alla hundarna ska ta spruta, en av pedagogerna frågar varför:

- så de inte blir sjuka.

En av pojkarna går runt med en pinne och sprutar alla hundarna.

Detta tolkar vi som att barnen bearbetar det de är med om i verkligheten, då de med pinnar som föreställer sprutor går runt och massvaccinerar hundarna så de inte ska bli sjuka.

SAMMANFATTNING & KOMMENTAR

Resultatet av observationerna visar att barnen till största del leker relationslekar och konstruktionslekar, till de lekarna använder de naturens material som redskap som förtydligar barnens lek.

Två lekar som var återkommande, var då barnen lekte; flickorna jagar pojkarna och tvärt om, men även när de lekte hund och katt. Hund och kattleken var extra tydlig och pågick under långa stunder. Flickorna tog hand om sina djur, gjorde mat och såg till att de mådde bra.

I konstruktionsleken gjorde pojkarna en rävfälla, som de utförligt kunde beskriva hur räven skulle falla i. Pojkarnas vedhuggning var återkommande, där stockar fick föreställa ved som de högg till med pinnar.

I leken varierade det från två till åtta barn. Ibland kunde man se att nästan alla barn var med, men de flesta lekkonstellationer bestod till större del av två och två lek eller fyra till åtta lek.

Vid två tillfällen var alla barn med i leken och det var vid andra observationen då barnen och pedagogen grillade korv och vid första observationen då alla barn lekte; pojkarna jagar flickorna. Vid det första observationstillfället kunde man se en tydlig samverkan bland barnen, de lekte tillsammans och det fanns ingen tydlig uppdelning på flicklek respektive pojklek. De kunde leka hund tillsammans och vid husbygget så hjälpte både flickor och pojkar till. Vid andra observationstillfället kunde vi däremot se en tydligare fördelning där pojkarna lekte med korian och rävfällan medan flickorna lekte hund/katt, gjorde mat och skötte om deras djur.

Vi frågar oss i sammanställningen vad det är som gör det så specifikt att flickor och pojkar ibland leker ihop, men ibland inte. För att finna det svaret tittade vi närmare på relationsleken och konstruktionsleken, då det i relationsleken är merparten flickor och i konstruktionsleken är merparten pojkar. Vi tolkar det som att det hör ihop med de klassiska könsrollerna, då flickor ser sig själva som ompysslande kvinnor som lagar mat, sköter djur och barn, tvättar och städar. Medan pojkarna leker lekar där de bygger, hugger, hamrar och spikar för att likna den manliga rollen. Vi kunde då få svar på att de traditionella könsmönstren och könsrollerna som förskolan är ålagd att motarbeta är de som framträder. Könsroller som egentligen är svåra att motarbeta för att samhället fungerar som det gör. Detta blir då svaret på varför flickor och pojkar leker ihop ibland men ibland inte, när barnen leker tillsammans tolkar vi som att det beror på vilket humör barnen är på och vad de är sugna på att leka med.

I båda observationerna kunde vi se en rik fantasi. Materialet som barnen använde under observationerna var pinnar, grenar, stockar, bark, löv, ekollon, bokollon och deras skal. Detta blir i barnens lek ved, grillkol, ankare, käpp, kyckling, möss, igelkott, hundben, korv, spruta, blommor, bilar, spidermanbil, hus, broar och tak. Med detta i bakhuvudet tänker vi på vår frågeställning Vad, och vilket material barn leker med när de är i naturen. Samt hur barnen använder naturmaterial? Det anser vi att vi fått svar på då barnen visar på en fantastisk fantasirikedom och en oändlig process i att hitta på nya saker att leka med i naturen. Samt att de olika materialen kan få så många olika föreställningar.

5.2 RESULTAT AV INTERVJUERNA

De svar vi har fått genom intervjuerna kategoriserade vi in i olika teman, de rubriker vi gjort är utifrån citat som kommer från informanterna. Syftet med rubrikerna är att ge läsaren en mer tydlig bild av innehållet. Våra rubriker är följande: ”Vi ser inte verksamheten utifrån genus” ”Materialet finns men inte lekens innehåll” och ”Fantasin får ett stort spelrum.” Vi väljer att i det följande kapitlet göra tolkning och reflektion.

VI SER INTE VERKSAMHETEN UTIFRÅN GENUS

Pedagogerna menar att de inte ser verksamheten ur ett genusperspektiv. När de är på utedagar leker barnen själva ofta könsblandat. Pedagogerna menar att de leker flickor och pojkar tillsammans, ofta med kamrater som man inte väljer i första hand på förskolan och gärna i större grupper.

Pedagogerna menar också att leken är mer genusstyrd inomhus än utomhus, då det inomhus ofta är mer indelat än utomhus. En pedagog säger:

Inne väljer flickor gärna dockis och pyssel, medan pojkar gärna sätter sig och bygger.

Vi tolkar detta ur ett genusperspektiv då flickor följer de kvinnliga könsrollerna och sköter familjen och pysslar medan pojkarna följer de manliga könsrollerna och bygger.

När pedagogerna svarar på frågan om hur de arbetar för att motverka traditionella könsroller och könsroller, menar de att det handlar om att ha ett öppet sinne och uppmuntrar barnen i sin lek. De har på förskolan en så kallad tillsammanslek där de till exempel kan starta upp en lek i dockis med alla barnen i gruppen, för att sedan låta deltagarna i leken få utforma handlingen efter hand.

MATERIALET FINNS MEN INTE LEKENS INNEHÅLL

När barnen väljer vad de ska leka med på förskolan menar pedagogerna att de inomhus väljer att rita, bygga med lego, kapplastavar, dockis, klä ut sig, sy med sykort eller lägga pärlplattor. Medan barnen utomhus ofta väljer cyklarna, gungan, lekstugan, klättra, sparka fotboll, rocka rockring, mata kaninerna eller leka med sand och vatten. På frågan om aktiviteterna redan finns utformade på gården svarar en av pedagogerna att:

Materialet finns men inte lekens innehåll, det är det barnen som står för.

Vi tolkar att materialet är uppbyggt och färdigställt av vuxna människor. Även om barnen står för fantasin och gör vad de kan med det material som finns på gården så är inte miljön formad av barnen. Hade barnen fått bestämma vad som skulle finnas på gården undrar vi vad de hade hittat på?

Pedagogerna fortsätter och berättar att det finns cyklar, klätterställning, gungor och sandlådor, sedan får lekarna utformas efter fantasin. Pedagogerna menar att barnen har en stor fantasi vad det gäller lekarnas handling, innehåll och vad lekredskapen används till.

Under den fria leken på förskolan menar pedagogerna att barnen kan leka allt mellan himmel och jord. Mamma, pappa, barn, polis, tagen, cykla och leka hund. Barnen leker även relationslekar där de spelar pirater, Emil i Lönneberga eller superhjältar där de testar olika roller.

FANTASIN FÅR ETT STORT SPELRUM

Två dagar i veckan får de äldsta barnen följa med på utedagar. Pedagogerna menar att tanken med utedagarna är att de ska innehålla en stor del fri lek. De menar också att de har en struktur som de följer någorlunda, men att det även finns utrymme för förändring. Till exempel kan en planerad aktivitet vänta om barnen är väldigt upptagna med en fri lek, även om tider för toalettbesök och måltider måste hållas någorlunda. För barnens skull menar pedagogerna att de inte vill ha allt för stora förändringar i strukturen. De menar att det är viktigt med rutiner så barnen känner sig trygga när de är i skogen.

Under barnens fria lek menar pedagogerna att barnen själva väljer vad de vill göra utifrån de möjligheter som miljön ger dem. En av pedagogerna berättar:

Allt som finns löst i naturen använder barnen i sin lek, det kan vara allt från pinnar löv, stockar, stubbar, stenar, kottar, ekollon och bokollon till armar och ben, framförallt får deras fantasi ett stort spelrum.

Detta är något som även visas i våra observationer, att barnen använder sin fantasi för att forma naturens material till det de vill att det ska föreställa. Naturens material blir på det sättet

olika redskap för att utveckla leken. Pedagogerna fortsätter att berätta att barnen bygger kojor, simmar i en pool och mycket annat. De menar att rollekar väger tyngre än många andra lekar.

Pedagogerna menar också att det oftast är en och samma plats som de åker till som blir lite som "hemma" i skogen. Barnen anpassar sin lek till miljön där de befinner sig, det finns olika miljöer som stimulerar fantasin på olika sätt. En av pedagogerna menar att om det finns klätterträd så klättrar de gärna, men det är också mer springande på en plan mark.

SAMMANFATTNING & KOMMENTAR

I vårt resultat av intervjuerna säger pedagogerna att de inte ser verksamheten ur ett genusperspektiv, när de är på utedagar leker barnen själva ofta blandat. Pedagogerna menar att de leker flickor och pojkar tillsammans, ofta med kamrater som man inte valt i första hand och gärna i större grupper. Pedagogerna menar också att leken är mer genusstyrd inomhus än utomhus, då det inomhus ofta är mer indelat än utomhus. Inomhus menar pedagogerna att indelningen sker i att flickorna leker flicklekar och pojkarna leker pojklekar.

Det är även något som vi anser är positivt med naturförskolan, att barnen inte enbart leker i den planerade miljön, som är formad av de vuxna. I den planerade miljön har barnen tillgång till dockvrån, bygghörnan och utegården så som den ser ut. Medan barnen genom utedagarna kan få utlopp för den fantasi som inte kräver en formad miljö. Barnen kan genom naturens material leka lekar som kommer från barnens egen fantasi och leka utifrån den kreativitet som barnen har. I naturen kan barnen automatiskt inte leka de lekar de vanligtvis leker inom förskolans område.

Pedagogerna menar att barnen har en stor fantasi vad det gäller lekarnas handling, innehåll och vad lekredskapen används till. Under den fria leken på förskolan menar pedagogerna att barnen kan leka allt mellan himmel och jord. Mamma, pappa, barn, polis, tagen, cykla och leka hund. Barnen leker även relationslekar där de spelar pirater, Emil i Lönneberga eller superhjältar där de testar olika roller.

Detta är något som vi sett i de observationer vi genomfört, att barnen har en oändlig fantasi, och de kan leka allt mellan himmel och jord. Den enda skillnaden är att de egentligen har precis samma utlopp i naturen. Genom det naturmaterial som finns i naturen kan barnen genom kreativitet och fantasi leka de mest otroliga lekar. Detta är ett bevis för att förskolor egentligen inte behöver en massa leksaker och formade miljöer i verksamheten. Men vi inser

också att tiden barnen spenderar på förskolan i längden kanske skulle bli väldigt tråkig om det inte fanns lite variation, så därför är idén om att bara ha naturmaterial på förskolan inte så bra.

Men vår tanke om en varierad miljö är även det pedagogerna pratar för, då de menar att barnen anpassar sin lek till miljön där de befinner sig. De menar att det finns olika miljöer som stimulerar fantasin på olika sätt. En av pedagogerna säger att om det finns klätterträd så klättrar de gärna, men det är också mer springande på en plan mark.

5.3 TOLKNING OCH REFLEKTION

Efter att ha sammanställt svaren av intervjuerna och resultaten av observationerna, väcks det tankar hos oss om varför barnen leker på så annorlunda sätt när de är inne och när de är ute. I jämförelse till vad barnen gör på förskolan och när de är på utedagar, så leker barnen på ett annorlunda sätt. Det är rimligt att detta möjligtvis kan bero på att på förskolan har barnen tillgång till cyklar, gungor, dockvrå, bygghörna och mycket annat. Men i skogen försvinner den tillgången automatiskt.

Vi har genom observationerna sett hur barnen är fantastiska på att använda sin fantasi, även om detta får ett stort spelrum på förskolan, så får det en nytändning när det inte finns annat än pinnar, löv, och ekollon i skogen. Naturens material kan på det sättet användas till så mycket. Det har vi redan fått svar på då en pinne kan förvandlas till grillkol, korv, hundben, sprutor, och mycket annat.

Observationerna kring hur många, samt vilka som leker tillsammans har visat att barnen ofta leker i grupper, men i viss mån två och två och att dessa grupper är blandade flickor och pojkar.

Vid det första observationstillfället var det mer blandat med flickor och pojkar och vid det andra tillfället var det mer uppdelat. Men resultatet av det insamlade materialet visar ändå på att flickor och pojkar leker tillsammans. Vid det andra observationstillfället var gruppen exakt delad i fyra flickor och fyra pojkar, vilket kan vara en orsak till den uppdelning som skedde. Att det är svårare att leka blandat när flertalet pojkar leker på ett håll och flertalet flickor leker på ett annat. Det gör det svårare för till exempel en av pojkarna att lämna pojkgruppen och gå till flickorna, utan att pojkarna vill att du som pojke ska vara kvar i pojkgruppen.

Under observationerna kunde vi även se att barnen använde en stor fantasi när det kom till att använda naturens material i sina lekar. Vår frågeställning var hur barn leker med naturmaterial, och det anser vi att vi får svar på i denna studie. Vårt insamlade empiriska material visar att barnen leker till största del relationslekar och konstruktionslekar, där de tar med sig naturmaterial som redskap för att förtydliga leken. I observationerna kunde vi se att pinnar förvandlades till kyckling för att sedan delas ut som kattmat. Och att löv som träs på pinnar förvandlas till korv. Korven grillas sedan på grillkol som består av pinnar som ligger i en hög på marken.

Knutsdotter Olofsson (1993) anser att förskolebarn i åldern tre till sju år behöver mer leksaker som har mångfaldiga användningsområden som lätt omformas till vad som behövs för deras lek. Något som författaren vill få fram är att mindre realistiska leksaker och föremål

gör att lekens tema blir mer omväxlande samt att barnen inte blir låsta av föremålets och leksakens utseende. Detta anser vi är något som främjar barnens kreativitet och fantasi.

Vi menar också att det enda som kan stoppa barnen är deras fantasi, det visar sig genom observationerna, att fantasin är oändlig. Fantasin anser vi är nära kopplad till vår överlevnad. Precis som Davies (1997) menar, är språket en nödvändig överlevnadsfaktor i den sociala tillvaron, vi menar att fantasin har samma betydelse.

Barnen har varit på utedagar sedan treårs ålder och har haft samma koncept där de lekt en fri lek. I den fria leken kan vi se att barnen bearbetar händelser i livet både från förskolan och hemma och detta anser vi är ett bra sätt för barnen att hantera vardagliga problematiseringar. Ett exempel var när de lekte att hundarna skulle ta en spruta för att inte bli sjuka. Detta tror vi hör ihop med den vaccinering av svininfluensan som förekommit i barnens liv, och som tydligt påverkat dem.

När det gäller barnens fantasilek eller låtsaslek så menar Knutsdotter Olofsson (1993) att barnen hämtar innehållet från sitt vardagsliv. Från vad som händer andra men också från vad de själva varit med om i deras omgivning, samt från böcker, TV- program och filmer. Genom att barnen använder sin fantasi tränger de allt längre in i verkligheten, barnen leker oftast lekar från det verkliga livet, men för att göra detta behöver de fantasin till hjälp.

Efter att ha studerat vår litteraturdel fann vi att många gånger hålls pojkars och flickors lek ifrån varandra, men som SOU (2006:75) slutbetänkandet från delegationen för jämställdhet i förskolan menar, så behöver vi i ett genusmedvetet tänkande för att kunna bryta den effekt som vanligtvis uppstår inom förskolan. De intervjuer vi gjorde talar även för att barnen på naturförskolan ofta är uppdelade i könsmärkta lekar där flickorna leker i dockis medan pojkarna bygger med kapplastavarna. Något som vi och litteraturen anser kan hjälpa pedagogerna att bryta denna syn är fortbildning, och fördjupning i uppdraget att motverka de traditionella köns mönsterna. En annan lösning på problemet skulle även kunna vara att samla både flick och pojklekar i samma rum, och inte dela in dem i särskilda rum för dockor och särskilda rum för byggandet.

Något som Knutsdotter Olofsson (1992) också menar är att leksaker i dagens samhälle är till för att lära barn och samtidigt föra in dem i samhället. Det är då vi fastnar i att flickorna tar hand om barnen, lagar mat och tvättar, medan pojkarna tar hand om bilen och ser till att den fungerar som den ska. Något som naturförskolan använde sig av för att bryta det mönstret var att leka en tillsammanslek. Leken startades då upp till exempel i dockis, med alla barnen i gruppen, för att sedan låta deltagarna i leken få utforma handlingen efter hand. På det sättet kan barnen tillsammans komma fram till de olika rollerna som kan förekomma i den leken. Vi

anser att en tillsammanslek är positiv med tanke på att könsrollerna kan få en ny synvinkel, det kan bryta de traditionella könsrollerna om det bara används på rätt sätt.

Som Nelson & Svensson (2005) menar så tänker vuxna på leksaker med utgångspunkt i vilka effekter de har på barns beteende. Det är just därför vi som blivande förskollärare, men även vuxna över huvud taget behöver tänka på vilka könsroller vi visar för barnen. Förr var det gärna så att mannen i hushållet var den som arbetade och drog hem pengar till sin hustru. Och hustrun i huset som tog hand om barnen, lagade maten, tvättade, läste läxor och nattade barnen. Idag är det arbetet mer fördelat, men det skulle kunna fördelas mycket mer.

Vi tror att ett problem i dagens samhälle är att barnfamiljer inte har så mycket val att välja vem som ska vara hemma med barnen. På grund av att mannen ofta är den som har en högre lön än kvinnan, blir det automatiskt mycket bättre för familjen om kvinnan är hemma. Därmed så fortsätter de gamla mönsterna i att mannen arbetar och kvinnan tar hand om barnen. På grund av de könsrollerna blir det också mycket svårt för pedagogerna i förskolan att faktiskt bryta mönstret, men vi kan få barnen att tänka på hur det skulle kunna se ut.

Visst går kvinnan många gånger till arbetet, precis som mannen i dagens läge. Men kvinnan har större tjänstgöringsgrad i hemmet än utanför och arbetar ofta deltid både i hemmet och i arbetslivet. Vi hoppas att en vacker dag, behöver inte barnfamiljer tvingas välja att mannen går till arbetet och kvinnan är hemma. Om kvinnor och män kan få en lika lön, kan mönstret brytas i överföringen av de traditionella könsmodellerna.

6. DISKUSSION

Vi valde att göra en fallstudie där vi som Denscombe (1998) menar har fokuserat på endast ett fall; naturförskolan. Istället för att lägga energi på att samla information från fler enheter. I fallstudien valde vi att intervjua de två pedagoger som har hand om uteverksamheten på naturförskolan. Intervjuerna gjorde vi utifrån att ha observerat den uteverksamhet som barnen får följa med på en till två dagar i veckan. Våra intervjufrågor har handlat om genusperspektivet och förskolans uteverksamhet i jämförelse till verksamheten som är kvar på förskolan, när de andra är ute.

Genom observationerna kunde vi få svar på vår undersökningsfråga vilket har varit: vad, och med vilket material leker barn när de är i naturen. I resultatet kan vi se att barnen har en rik fantasi vad det gäller naturens material. Vi kom fram till att barnen leker främst relationslekar och konstruktionslekar. Något som Ärlemalm – Hagsérs (2008) studie visar på är att pojkars och flickors lek kan sammanfattas i konstruktionslek, fysisk lek och fantasilek. Barnen berättar i den studien att om pojkarna är poliser så är flickorna tjuvar, och det är bara ”killarna som får jaga tjejerna.”. Änggård (2009) anser att en stor del av fantasilekar i naturmiljön har inslag av fysisk aktivitet, utforskande av material samt konstruktion. Vilket också talar för vårt resultat.

Ärlemalm – Hagsérs (2008) studie analyseras utifrån att genus kontinuerligt skapas i den specifika leksituationen men att det även sker förhandlingar kring innehållet och att deltagandet alltid är på topp. Detta är något vi sett genom våra observationer, att barnens deltagande hela tiden har varit på topp, och att de är med och förhandlar med varandra om innehållet i den leken de har lekt.

I leken har barnen fått pinnar att föreställa bland annat hundmat, hundben, kyckling, korv och grillkol. Pojkarna har även visat på i sin konstruktionslek att man kan bygga rävfällor i vild fantasi. Att även vår observation pekar åt konstruktionslek och relationslek som utgått från barnens fantasi är något som tilltalat oss i sammanställningen.

Något vi själva lagt märke till är att vi borde ha observerat mycket mer än vad vi gjort, men på grund av tidsbrist och långa avstånd till naturförskolan kände vi oss tvungna att bara observera två gånger. Vilket vi kan känna som en förlust. Vi kan se att vi fått in ett rikt empiriskt material, men det kunde ha varit bättre med fler observationer, samt fler intervjuer med pedagoger och eventuellt de medverkande barnen.

Den litteratur som vi valt att förknippa med vårt ämne, känner vi är mycket relevant som vi också har haft nytta av. Litteraturen har varit intressant, med tanke på att den på många olika

sätt kopplas samman med det resultat vi har fått genom naturförskolan. I vår litteraturbakgrund går vi igenom litteratur och forskning som definierar genusperspektivet, könsmärkta leksaker, olika platsers betydelse, barnens lek i naturen och utevistelsen genom förskolan.

Vi har genom observationerna och intervjuerna sett att pedagogerna låter barnen leka en fri lek så mycket som möjligt. Detta styrker Mårtensson (2004) då hon påpekar att ett av uppdragen i styrdokumentet för förskolan är att:

Verksamheten skall ge utrymme för barnens egna planer, fantasi och kreativitet i lek och lärande såväl inomhus som utomhus. Samt att utomhusvistelsen bör ge möjlighet till lek och andra aktiviteter både i planerad miljö och i naturmiljö.

(Lpfö 98, s.7)

Detta tolkar vi som att naturförskolan tänker på det uppdrag som ska följas enligt läroplanen. I den fria leken får barnen träna sin fantasi, men de får även möjlighet och utrymme för egna planer och egen kreativitet.

För att fortsätta med läroplanen så har förskolan ett annat uppdrag att fullfölja som genomlyst vår studie, vilket är att motverka de traditionella könsmönsterna och könsrollerna. Genom de intervjuer vi gjort menar pedagogerna att de inte tänker på verksamheten ur ett genusperspektiv, men pedagogerna menar ändå på att det finns vissa aktiviteter som gör att de kan få barnen att leka mer jämställt än annars.

Naturförskolan använder sig i sin verksamhet av en tillsammanslek, där barnen får leka i till exempel dockvrån, där de tillsammans sätter samman roller och leker utefter det. Vi tolkar genom observationerna och intervjuerna att barnen i leken egentligen inte bryr sig om vem de leker med. De är inte tvingade att bara leka med flickor respektive pojkar, de leker med den kompis som det känns bäst att leka med. Vad de leker är beroende på vilket humör de är på, och vad de känner för att leka med just då. Att man genom förskolan kan ha planerade aktiviteter anser vi är bra för barnen, då de kan arbeta med de könsroller som finns i samhället.

Även om inte förskolan kan förändra världen och forma barnen till jämställda individer så kan man få barnen att tänka på ett nytt sätt. Om förskolan ska kunna följa sitt uppdrag och motarbeta de könsroller och könsmonster som finns i samhället, anser vi att det krävs en större insats från hela barnens omgivning. Men att förskolan aktivt arbetar som förebilder för

att flickor och pojkar kan leka tillsammans och forma leken utifrån de villkor som finns på förskolan anser vi är bra och som förhoppningsvis leder till något gott.

Änggård (2009) menar att lek i naturmiljö inbjuder till många tillfällen och möjligheter att arbeta med jämställdhet i förskolan. Bland annat erbjuder skogen lekteman där exempelvis friluftsteman och djurteman inte sammankopplas med något speciellt kön. Dessutom menar författaren att naturmaterial och olika platser i skogen inte är förknippade med något av könen, utan utnyttjas ofta för andra olika avsikter.

I den första observationen såg vi att barnen lekte mer ihop, medan det andra tillfället var mer uppdelat flickor och pojkar. I det hela taget tolkar vi det som att de leker ihop, men ibland så delar de upp sig. När de känner för att lämna en lek och gå in i en annan bryr de sig inte om att det är flickor eller pojkar som leker den leken, de går bara in och intar en roll i den nya leken. Eftersom det är lekens innehåll som barnen lägger fokus på och som tilltalar dem.

Pedagogerna i uteverksamheten är positiva till barnens lek och medverkar gärna. Barnen behöver vuxna förebilder, och att de även kan delta i leken leder till bra förebilder för barnen.

Avslutningsvis anser vi att pedagogernas medverkan kan vara till stor hjälp, då man enkelt kan sammanföra hela gruppen. Det blir lättare att se att flickor och pojkar kan leka tillsammans, och det är kanske i dessa situationer som flickor och pojkar kan hitta varandra och fortsätta leka i en annan lek. Och gemensamt kanske leka med varandra hela livet.

7. LITTERATURLISTA

Davies, Bronwyn. (2003). *Hur flickor och pojkar gör kön*. Stockholm: Liber.

Davies, Bronwyn. (1997). Bli pojke? Bli flicka? *Locus (3/97) tidskrift för forskning om barn och ungdomar*. Stockholms universitet.

Denscombe, Martyn. (1998). *Forskningshandboken – för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur.

Ely, Margot. (1993). *Kvalitativ forskningsmetodik i praktiken – cirklar inom cirklar*. Studentlitteratur, Lund.

Gatarski, Rickard. (Red.) (2004). *Kunskapande metoder inom samhällsvetenskap*. Studentlitteratur: Lund.

Halldén, Gunilla. Red. (2007). *Den moderna barndomen och barns vardagsliv*. Carlsson bokförlag: Stockholm.

Holme, Idar, Magne & Solvang, Bernth, Krohn. (1997) *Forskningsmetodik – Om kvalitativa och kvantitativa metoder*, Studentlitteratur, Lund.

Johansson, Bo & Svedner, Per Olov. (2001). *Examensarbete i lärarutbildningen Undersökningsmetoder och språklig utformning*. Uppsala: Kunskapsförlaget i Uppsala AB.

Knutsdotter- Olofsson, Birgitta. (1992). *I lekens värld*. Stockholm: Almqvist och Wiksell Förlag AB.

Knutsdotter- Olofsson, Birgitta. (1993). *Lek för livet*. En litteraturgenomgång av forskning om förskolebarns lek. Femte tryckningen. Stockholm. HLS.

Mårtensson, Fredrika. (2004). *Landskapet i leken - En studie av utomhuslek på förskolegården Alnarp*: University of Agricultural Sciences.

Nelson, Anders & Svensson, Krister. (2005) *Barn och leksaker i lek och lärande*. Liber: Slovenien.

SAOL₁₃ (2006), Svenska Akademiens Ordlista över svenska språket (13: e uppl.): Nordstedts ordbok

SOU (2006:75) *Jämställd förskola – om betydelsen av jämställdhet och genus i förskolans pedagogiska arbete*. Stockholm Utbildningsdepartementet.

Utbildningsdepartementet. (1998). *Lpfö 98. Läroplan för förskolan*. Stockholm: Fritzes.

Änggård, Eva. (2009). Lek i skogen mera jämställd? *Locus (2/09) tidskrift för forskning om barn och ungdomar*. Stockholms universitet.

Ärlemalm – Hagsér, Eva. (2008). (Sandberg. Anette. Red. 2008) *Miljöer för lek, lärande och samspel*. Studentlitteratur: Lund.

Internetkällor:

[Http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf](http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf) Hämtat 20/1- 2010

[Http://www.jamstalldskola.se/vad-ar-jamstalldhet/genus-genusteori.shtml](http://www.jamstalldskola.se/vad-ar-jamstalldhet/genus-genusteori.shtml)

Publicerat 3/9 2007. Hämtat 1/12- 2009

BILAGA 1

Intervjufrågor

Genusperspektiv

- Hur ser ni på barnens inneaktiviteter i jämförelse mot de aktiviteter ni har på utedagar. Leker de på något annorlunda sätt när ni är ute än när barnen är kvar på förskolan?
- Kan du se någon förändring i hur barnen leker (ute/inne) med tanke på genusperspektivet?
- Anser ni att barnen är indelade i grupperingar där flickor leker flicklekar och pojkar leker pojklekar?
- Vad gör ni för att motverka traditionella könsmonster och könsroller?

Förskolan

- Vad väljer barnen att leka med när de vistas på förskolan?
- Finns aktiviteterna redan utformade på gården?
- Under barnens fria lek på förskolan, vad leker de då?

Utedagar

- Vad väljer barnen att leka med när de är med på utedagar?
- Hur ofta får de följa med på utedagar?
- Hur är dagen strukturerad?
- Hur mycket är planerad aktivitet och hur mycket utrymme finns för fri lek, där barnen får välja att leka vad de vill?
- Väljer ni pedagoger olika platser när ni åker ut på utedagar, eller är det samma plats varje gång?
- Är strukturen densamma för varje tillfälle?, eller förändras den från gång till gång?
- Kan det finnas fler möjligheter till fri lek någon gång?
- Är terrängen olika?, leker barnen olika beroende på var ni befinner er?
- Vilken typ av material har de tillgång till?
- Har barnen någon möjlighet att själva välja fri lek under dagen?
- Om ja, vad väljer de att leka om de får möjlighet att välja vad de vill?

BILAGA 2

OBSERVATION 1

Miljö: Vi är i skogen. Det finns tolv barn närvarande och två pedagoger.

En pojke skriker att alla killarna ska jaga tjejerna. (Står vid stolpe)

Alla pojkarna börjar då att jag flickorna. (Men när flickorna har blivit tagna så går de till fröken och säger till, de ville inte bli tagna.) Pojkarna jagar flickorna/flickorna jagar pojkarna. (6 pojkar & 8 Flickor i denna gruppen totalt.)

Fem av barnen samlas runt en av pedagogerna, står och krafisar på hennes jacka och leker att de är hundar.

Hundarna som samlas hos pedagogen är fem flickor. Hundarna går runt pedagogen på alla fyra. Det kommer fler barn som är med och leker hundar, de leker i flock.

En pojke leker fågel, försöker skrämma alla barnen. Alla hundar börjar jaga pedagogen i skogen. Pedagogen springer före med sex hundar efter sig.

Plötsligt vill inte en av hundarna vara med och leka, blir sur och går därifrån. (Ingen som går tillbaka och försöker få med henne igen.)

Två pojkar leker att de hugger ved. De slår med var sin pinne på två stockar som ligger i skogen. De hackar upp stocken och säger att de ska ta in det till brasan sen. När de huggit upp en större bit så delar den till mindre bitar, så de inte är så stora.

Några barn fortsätter att leka hundar, men några har nu också blivit katter. De som äger hundarna tar fram mat och matar hundarna och katterna, barnen gör ljud av sig och skaller/jamar. Djurägarna sköter om sina djur. De fortsätter sen att leka hunden och benet, några barn kommer till. De går ett varv runt och ser till att de får ha benet. Ett av barnen får då leka hunden. De andra sitter på en stock.

Tre flickor och en pojke sitter och stoppar pinnar i marken, på pinnarna trär de löv. De säger medan de gör detta att det ska bli blommor. En av pedagogerna frågar vad de gör och de svarar att de bygger ett hus. Ett av barnen tar upp en bit bark och säger att:

- *detta får vara vår bro.*

Barnen plockar upp bitar av ekollonskal, ett av barnen säger att detta kan vara en igelkott.

En av pedagoger kommer då in i leken och frågar om ett annat barn får vara med och leka. Pedagogen frågar även vad det barnet kan få göra?

- *Du kan få bygga taket om du vill, säger ett av barnen.*

De fortsätter att leka och kommer få en bit löv som kan få föreställa en bit kyckling.

Pedagog kommer in i leken, frågar:

- *Var ska taket vara? (här, pekar de.)*
- *Jaha, hur ska ni göra det då?*

Barnen svarar att:

- *Det kan man göra med sådana pinnar och så lite löv.*

Pedagogen fortsätter att fråga:

- *Har ni hittat några insekter än då?*
- *B: Nej, det har vi inte letat efter.*
- *Var finns de då? Var kan man leta efter dem?*
- *Kanske kan vi titta om det finns några på löven, om man vänder på de så kan det finnas på baksidan.*
- *Men hittar man inget så kanske de har gått och lagt sig.*

Barnen fortsätter i sitt byggande av huset och säger att:

- *Detta får vara sidorna på huset. (En pinne som slingrar sig.)*

Pedagog 2 frågar vad de gör. Barnen svarar att de bygger ett hus och ett av barnen går djupare in på att de bygger en bil som ska heta Rory. Rory som på tv, förklarar barnet för pedagogen.

Pedagog 2 rättar några av barnen som håller på att gå igenom det som de andra har byggt, här bygger de ett hus förklarar pedagogen för barnen, så ni få gå runt.

Två andra pojkar sätter sig på stockarna, en på vardera sidan. Jag frågar vad de leker, och de förklarar att de leker spiderman som åker buss. De flyttar sig på olika positioner på stockarna beroende på åt vilket håll de ska åka. De tutar och de kraschar in i varandra.

Några andra barn kommer in i hundleken igen som nu legat nere en stund. De står hos pedagogen och krasar på jackan. Pedagogen frågar vem det är som äger hundarna. Ett av barnen säger, det är jag och kommer för att ta reda på dem. Alla hundarna och hundägaren går iväg, för att frigöra pedagogen.

**LUNCHPAUS **

Leken fortsätter efter lunch och då befinner sig barnen i en annan skog.

De tar ett tag innan barnen tar sig för med något men när de väl kommer igång så börjar de flesta att leka prinsessa och kung.

I leken pratar man om vem som är kär i vem, och vem som är kung, drottning eller prinsessa. Sex barn sitter en bit bort, inslingrade vid ett fallet träd. Där inne sitter de och pratar om vem som gör vad och lägger upp planer för hur de bor och vem som spelar kung. Kungen rymmer

då och då, vid de tillfällena så ropar de på kungen att han ska komma tillbaka. Han lägger då en snabb visit hos de andra barnen men går sen därifrån.

Alla barnen leker prinsessor eller kungar, men alla leker inte tillsammans, pedagogerna frågar vad de leker och vem de leker med för att försöka reda i vem som leker vad. Några flickor leker att de är prinsessor, de klättrar upp för ett träd som fallit.

BILAGA 3

OBSERVATION 2

Miljö: skogen, det är fyra pojkar och fyra flickor. Totalt 8 st.

En pojke står vid en påle och skriker till de andra barnen:

- Tjejerna tar killarna.

Ingen av killarna vill vara med, de står och slår och försöker flytta på massa grenar och pinnar som är uppsatta mot ett träd som om det vore en koja.

Tre flickor börjar leka med grenar och pinnar, drar dem i marken så de gör spår i löven.

Tre pojkar slår med pinnarna mot en påle, de går tillbaka till kojan. De börjar hugga ved.

Tre flickor kommer med några pinnar, en flicka berättar att den pinnen är ett ankare men senare blir den en käpp.

Två pojkar slår med pinnar på en stock, de säger att ska hugga mer ved.

En pojke går för sig själv och leker med en pinne, drar den i marken så det blir spår i löven.

Fyra flickor går till pedagogen, säger att de ska vara hund och katt. Två av dem sätter sig hos pedagogens fötter och jamar.

Ett av barnen som hugger ved, skriker åt en kompis:

- kan du hjälpa mig med min huggare, den är så tung.

En pojke kommer med en stor gren och petar mot de andra barnen som sitter hos pedagogen och jamar. Pedagogen säger till honom att inte göra så, han lyssnar och går därifrån.

Fyra flickor pratar med varandra om hur de ska leka, en flicka säger

- ni får bestämma vad ni vill vara för något.

Två av flickorna går iväg, men de andra två ställer sig vid en stock, säger:

- kolla, lite kyckling. (de går med var sin gren.)
- vi ska göra kyckling till våra kattor, för de är hungriga. (står vid stocken och skär på grenarna och rensar kycklingen.)

två av de andra flickorna går iväg, säger att de letar möss.

De som skär kycklingen, en av dem säger:

- nej, en kattunge smiter.

Katterna går till pedagogen, säger att de vill gå på promenad, pedagogen tar med sig katterna på promenad. Hon frågar pojkarna om de vill följa med på promenad. Tre av pojkarna säger att de inte vill, men en av dem vill. När han ville, så ville även de andra följa med.

Pojkarna går ifrån kattpromenaden och går tillbaka till sina grenar, när pedagogen kommer förbi, berättar dem att det är en räv-fälla.

Pedagogen säger till katterna som är med på promenaden:

- Akta er för rävfällan.

Pojkarna berättar hur den fungerar:

- Räven trampar på en gren, klämmer foten och pinnen petar räven i ögat som gör att den faller ner i en grop.
- Nu ska vi bygga om fällan.

Flickorna som skär kycklingen fortsätter med maten till katterna, Barnen säger:

- kommer ni med mat till oss?
- har ni lagat egen mat?

Två av barnen kastar ut kyckling (pinnar) till sina katter som ska ha mat, sen fortsätter de att skära mer kyckling, för katterna är jättehungriga.

Två katter gick iväg med pedagog på katt promenad, går ner till rävfällan som pojkarna leker med.

En flicka fortsätter att göra kycklingmat som hon säger, den andra går iväg för att leta med kyckling.

E pojke börjar hugga ved med pedagog 2. pedagog 2 säger:

- hugger du ved nu så det räcker till att hålla värmen i spisen?

Nu har katterna blivit hundar och en pojke kommer med i leken.

En flicka säger att de ska få hundben nu. Letar på några pinnar som blir deras hundben.

Pedagog2 pratar med barnen, jag ska grilla korv på veden. (Trär på ett löv på en pinne) en av pojkarna gör detsamma och håller sen pinnen med lövet över elden.

En pojke, säger hundarna jagar pojkarna, när ingen lyssnar, byter han och vill att pojkarna ska jaga hundarna, men det är ingen mer än han som vill leka det.

Två flickor kommer med pinnar i famnen, säger att det är korv till hundarna, de gillar de, säger en av flickorna.

- här kommer ett bautastort hundben. (en stor gren)

Pedagog 2 får nästan alla barnen att grilla mer korv, sex av barnen är med. Pedagogen delar ut korv till dem som är hungriga.

E flicka säger att nu är det natt. Pedagogen säger:

– Är det, då får jag ju sova nu då.

En annan flicka berättar att alla hundarna ska ta spruta, en av pedagogerna frågar varför:

- så de inte blir sjuka.

En av pojkarna går runt med en pinne och sprutar alla hundarna.